

<https://doi.org/10.62837/2025.3.311>

SADIXOVA SARIGÜL ORUC
ADPU
sarigulsadixova1960@gmail.com

İNGİLİS DİLİNDƏ SUFFIKSLƏRİN TƏHLİLİ **XÜLASƏ**

Dilçiliyin özünün bir elm kimi inkişafı mədəniyyətin inkişafından xəbər verir. Bütün elmlər mədəni inkişafın nəticəsidir. Onların hamısı bu və ya digər dərəcədə mədəniyyətin inkişafına xidmət edir. Mədəniyyətin elə bir sahəsi yoxdur ki, orda dildən istifadə edilməsin. Tətbiqi dilçiliyin tərcümə nəzəriyyəsi dünya elm və ədəbiyyatı ilə tanış olmaq üçün lazım olan tərcümə işlərini düzgün istiqamətləndirir və onun elmi – metodoloji əsaslarını hazırlayır. Xarici dillərin öyrənilməsində də dilçilik əvəzsiz rol oynayır. Məlumdur ki, dili iki yolla öyrənmək mümkündür. Birinci, dilin öz qrammatik quruluşundan öyrənilməsidir. Xarici dili həm mükəmməl elmi əsaslarla, həm də qrammatika vasitəsilə öyrənmək üçün dilçilik problemlərini yaxşı bilmək lazımdır. Beləliklə, qəti demək olar ki, morfoloji üsulla sözlərin əmələ gəlmə prosesi sintaktik üsulla olan bu prosesin davamı olub, ondan törəmiş və sonra meydana gəlmişdir. Bununla belə, morfoloji yolla sözlərin əmələ gəlmə prosesi öz mənasına bağlı olaraq məhdud bir dairədə qalmamış, olduqca inkişaf etmişdir.

Açar sözlər: dilçilik, metod, funksiya, köməkçi söz, tərcümə nəzəriyyəsi, tədqiqat.

Suffikslərin tədrisi zamanı aşağıdakı çalışmalardan istifadə etmək olar:

1. She had no particular wish to go home, it wasn't just then a very agreeable place (Painted Veil, p.33).
2. "Oh, something like charming – boy – poor dear mother & I absolutely inseparable (The Picture of Dorian Gray, p.37).
3. "Of course they are charitable (The Picture of Dorian Gray, p.27).
4. There were good ones & the sensible ones, and they deserved it (A Farewell to Arms, p. 207.)
5. ... and into my ear, in a tragic whisper which must have been perfectly audible to everybody in the room (The Picture of Dorian Gray, p. 37).
6. She told me she had discovered a wonderful young man, who was going to help her (The Picture of Dorian Gray, p. 33).
7. He was certainly wonderfully handsome with his frank blue eyes (The Picture of Dorian Gray, p. 35).
8. "Henry, you are quite delightful & dreadfully demoralising (The Picture of Dorian Gray, p. 64).
9. He was bareheaded (The Picture of Dorian Gray, p. 40).
10. I have a boy of fifteen, I'm a middle aged gent (The Picture of Dorian Gray, p. 40).
11. He was well-dressed, best-dressed man in the room (The Picture of Dorian Gray, p. 46).

12. "I mean to say that me Jews have a Jewish God (The Part of Thunder, p.5).
13. "Jim was a childish corruption of her curious baptismal name: Jennifer (The Gadfly, p. 59).
14. Martha took the situation & piped out childishly (Gemmie Gerhardt, p.41).
15. Josing hope of overtaking her, & suddenly recognizing her simple, girlish shame (Gemmie Gerhardt, p.42).
16. Broken fragments of images & fanies followed each other (The Gadfly, p. 263).
17. No one suspected that stores of forbidden merchandise were often kept, for weeks together (The Gadfly, p. 260).
18. Then, through the shrieking of the panic-stricken people, came a loud voice of the officer in command (The Gadfly, p.241).
19. They immediately rose & followed him each man with one hand on the hidden pistol (The Gadfly, p. 240).
20. But I can very clearly see you dyeing nobly, one may or another, for some highly unworthy cause (The Cather in the Rye of Dorian Gray, p. 190).
21. Jocarno is very attractive place (A Farewell to Arms, p. 246).
22. From the long eyebrows & sensitive mouth to the small hands feet, everything was too much chiseled (Gadfly, p. 29).
23. "It is awfully impressive, he said (A Farewell to Arms, p.135).
24. Jord Henry sipped his champagne in a meditative manner (The Picture of Dorian Gray, p.201).
25. "I am told that pork-packing is the most lucrative profession in America, after politics (The Picture of Dorian Gray, p. 56).

Leksika ilə qrammatikanın qarşılıqlı münasibətini, dilin qrammatik sistemində leksikanın əsas yer tutduğunu nəzərə alaraq hər iki sahənin quruluşunda böyük rol oynayan şəkilçiləri əsas dörd qrupa ayırmaq olar:

1. leksik şəkilçilər;
2. leksik-qrammatik şəkilçilər;
3. qrammatik-leksik şəkilçilər;
4. qrammatik şəkilçilər.

Birinci qrupa malik olan şəkilçilər ancaq müəyyən məfhum ifadə edən leksik vahidlərin düzəlməsində iştirak edir və sözlər arasında qrammatik əlaqənin yaranmasına heç bir təsir göstərə bilmir.

İkinci qrupa mənsub olan şəkilçilər müəyyən məfhum ifadə edən yeni leksik vahidlər əmələ gətirməklə bərabər, bu vahidlərin başqa sözlərlə qrammatik əlaqəyə girməsi tələbini də özündə əks etdirir. Üçüncü qrupa mənsub olan şəkilçilər artırıldığı sözlərdə əsasən müəyyən qrammatik kateqoriyaya mənsub olan mənə bağları əmələ gətirdiyi kimi, eyni zamanda yeni bir məfhum ifadə etməyə də meyl göstərir. Dördüncü qrupa mənsub olan şəkilçilər artırıldığı sözlərdə ancaq bu və ya digər qrammatik kateqoriyanın funksiyasını yerinə yetirir. Bu qrupa ismin hal şəkilçilərini və şəxs sonluqlarını əlavə etmək olar. Leksik və leksik-qrammatik

şəkilçilərdən bəziləri ancaq ismə və bəziləri ancaq fələ aid olduğu halda, bəzi şəkilçilər isim, sifət və saylara da aid ola bilər. Bundan əlavə həmin şəkilçilərin bəzisi eyni nitq hissəsi daxilində yeni məfhum ifadə edən söz yaradırsa, bəzisi bir nitq hissəsindən başqa nitq hissəsinin yaranmasına xidmət edir. Bəzi şəkilçilər isə müxtəlif nitq hissələrini əmələ gətirir. Leksik və qrammatik xüsusiyyətlərə görə şəkilçilərin bu cür qruplaşması, eyni zamanda hər qrupa mənsub şəkilçilərin özlərinə məxsus məna cəhətləri, sözlərin semantikasi ilə olan münasibəti, nitq hissəsinə görə təsbiti və nəhayət, bu və ya digər qrupa mənsub şəkilçilər arasındakı məna bağlılığı (birinin digərinə keçməsi) bir dil sistemi əmələ gətirməklə leksika ilə qrammatika arasında olan yaxınlığı və sıx əlaqəni aydın göstərir.

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT

1. Л.С.Бархударов <<Очерки по морфологии современного английского языка>>. Москва, 1985, стр.42-48.
2. Р.Г.Зятковская <<Суффиксальная система современного английского языка>>. Москва, 1992,стр. 72-78.
3. А.Ахундов. Ümumi dilçilik. Bakı, 1980, səh. 22-35.
4. К.Насиёв <<Азərbaycan dilində xüsusi nitq hissələri>>, Bakı, 1999, səh. 40-45.
5. Y.B.Antrushina "English Lexicology", Moscow, 1985, p. 12-13, 18-32.
6. I.V.Arnold "The English Word" Moscow, 1986, p. 80-85.
7. Ginsburg "A course in Modern English Lexicology", Moscow, 1985, p.28-55
8. М.Карашук <<Словообразование английского языка>>, Москва, 1977, стр. 43-48.
9. Смирницкий <<Лексикология английского языка>>, Москва, 1982, стр. 34-38.

SADIKHOVA SARIGUL ORUJ QIZI ANALYSIS OF SUFFIXES IN ENGLISH SUMMARY

Keywords: linguistics, method, function, auxiliary word, translation theory, research.

The development of linguistics itself as a science indicates the development of culture. All sciences are the result of cultural development. All of them serve the development of culture to one degree or another. There is no area of culture where language is not used. The translation theory of applied linguistics correctly directs the translation work necessary to get acquainted with world science and literature and prepares its scientific-methodological foundations. Linguistics plays an indispensable role in learning foreign languages. It is known that it is possible to learn a language in two ways. The first is the study of the language from its grammatical structure. In order to learn a foreign language both on a perfect scientific basis and through grammar, it is necessary to have a good knowledge of linguistic problems. In order to learn a foreign language on the basis of the natural

material of the native language, it is necessary to use the method of comparison and reconciliation of linguistics. If this method of linguistics is not used, it will not be possible to teach a foreign language in the Azerbaijani audience. New words enrich the vocabulary due to grasping and matching. In modern language, a number of trends have emerged in foreign linguistics according to the methods used in the study of the language. Currently, these currents have their own special research methods in the study of language facts in different countries. They have a certain period of historical development and improvement. When explaining the process of suffixation of words, many scientists show that words with full meaning first take the place of auxiliary words, and finally, after losing the feature of living as words, they become an element with a grammatical function and become suffixes. Today, a number of facts that show the truth of this ruling, which is accepted as an axiom, occur in our language. This shows that a number of words that were once used as independent words in the language and are now used as auxiliary words are developing towards suffixation. Suffixes, especially the suffixes involved in the process of word creation, were formed not only by the words first replacing auxiliary words and then becoming suffixes, but at the same time by changing the phonetic composition of one of the words in the complex word and losing its independence. Thus, it can be definitely said that the process of formation of words by the morphological method was a continuation of this process by the syntactic method, it was derived from it and came into being later. However, the process of morphologically forming words did not remain in a limited circle due to its origin, but rather developed. In the modern language, this process has its own rich, both semantic and formal features. Therefore, in order to honestly understand the process of the formation of words by morphological means, both general and individual parts of speech of suffixes that make up its most abstract element It is necessary to study the world, the soul, and to know their groupings according to meaning and image. Thus, it can be definitely said that the process of formation of words by the morphological method was a continuation of this process by the syntactic method, it was derived from it and came into being later. However, the process of morphologically forming words did not remain in a limited circle due to its origin, but rather developed.

САДЫХОВА САРЫГЮЛЬ ОРУДЖ
АНАЛИЗ СУФФИКСОВ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ
РЕЗЮМЕ

Ключевые слова: лингвистика, метод, функция, вспомогательное слово, теория перевода, исследование.

Развитие языкознания как науки свидетельствует о развитии культуры. Все науки являются результатом культурного развития. Все они в той или иной

степени служат развитию культуры. Нет такой области культуры, где бы не использовался язык.

Теория перевода прикладной лингвистики правильно направляет переводческую работу, необходимую для ознакомления с мировой наукой и литературой, и подготавливает ее научно-методологические основы.

Языкознание играет незаменимую роль в изучении иностранных языков. Известно, что выучить язык можно двумя способами. Первый – это изучение языка с точки зрения его грамматического строя. Чтобы изучать иностранный язык как на совершенно научной основе, так и посредством грамматики, необходимо хорошо знать лингвистические проблемы.

Чтобы изучить иностранный язык на основе естественного материала родного языка, необходимо использовать метод сравнения и согласования языкознания. Если не использовать этот метод языкознания, невозможно будет преподавать иностранный язык азербайджанской аудитории. Новые слова обогащают словарный запас за счет схватывания и сопоставления.

Суффиксы, особенно суффиксы, участвующие в процессе словотворчества, образовывались не только путем замены слов сначала вспомогательными словами и затем превращения в суффиксы, но и одновременно путем изменения фонетического состава одного из слов в сложном слове и утраты ее независимости.

Таким образом, можно определенно сказать, что процесс образования слов морфологическим методом был продолжением этого процесса синтаксическим методом, произошел от него и возник позже. Однако процесс морфологического образования слов не оставался в ограниченном кругу в силу своего происхождения, а, наоборот, развивался. В современном языке этот процесс имеет свои богатые, как семантические, так и формальные особенности.

Rəyçi: filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Elmira Əliyeva